

Vaja református egyháza

2012 április 25. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejtőzködő Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmen kívül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közepén fekvő három és fél ezer lakosú Vaja a 41-es számú főút nyírségi szakaszáról a 49-es főútra letérve vagy vasúton közelíthető meg. Neve – Voya alakban – egy 1272 és 1290 között készült levélben szerepel. A helynév eredete vitatott. Többnyire magyar személynévnek tartják, Maksay Ferenc történész (1916–1984) véleménye szerint is az, ugyanakkor írja le, hogy Vaja „a Nyírség keleti peremén húzódó úrvonal települési rendszerébe tartozott, és lakói királyi jobbágyok, gyepűzők voltak”. A településtől alig öt kilométerre találjuk a szintén Árpád-kori úrfalut, de mindentől még lehet szláv eredet is a helynév, hiszen a szláv voja, voják szó jelentése katona, és a környéken bőven vannak szláv hely- és víznevek. Plébániájának patrocíniuma – Szent István és Szent Imre – szintén Vajának a korai úrvidékhez tartozására utal, a határvédő királyi katonák között mindig voltak idegenek: úzok, besenyők, oroszok stb.

A IV. (Kun) László király által 1272 után kibocsátott levél szerint egy örökös nélkül elhunyt nemes birtokát eladományozták, és ez ellen tiltakozik a többi vajai nemes. 1312-ben már a Vay család tulajdonaként szerepel a község, egy 1349. április 2-án kelt perirat pedig a birtok – possessio Waya – felosztásáról szól. 1370-ben Vay László váradi püspök javadalmi között találjuk Vaját. A család emelkedését mutatja, hogy Zsigmond király koronás főnemesi címet adományozott Vay Titusznak a vitézségéért, azonban nincs az a megrakott szénásszekér, amelyre még egy villával rá ne férne: 1412-ben a Vayak a szomszédos Papos falu földesura, Csernavodai (Csarodai) István jobbágyait áttelepítették a maguk földjére, hat évvel később pedig pallosjogot szereztek az uralkodótól.

Vaja gótikus templomának nagysága és minősége szintén a birtokos família hatalmát, anyagi erejét tükrözi. Először egy 1398. évi írás számol be – téves értelmezés szerint – „két”, azaz Szent István- és Szent Imre-egyházról (Szent Péter és Pál szintén egy titulusnak számít).

A templom átépítése ennél korábbi időszakban, az Anjou-házi uralkodók 1330 és 1380 közötti fénykorában történt. A XIII. századi eredetű parochiális templomot csaknem teljesen lebontották, a helyébe egységes terv szerint készült, egyforma széles hajójú és szentélyű, érett csúcsíves stílusú épület került. A templom egészében kemény mészhabarcsba rakott, vastag téglából készült, csak az ablakok és a kapuzat íves-rézsiszáléleteit faragták kőből. A déli oldal egymás mellett, XIV. századi ablakai között a közelmúltban történt renováláskor elkerültek a román kori ablakok; a lépcsőzetes külső támpillérek pedig a gótikus boltozatnak az emléket őrzik, amelyet a XVIII. század végén cseréltek ki a fából készített sík mennyezetre.

A török háborúk idején sokat szenvedett északkeleti országrész népe az 1500-as évek végére tömegesen áttért a megreformált vallásra. Hogy ez pontosan mikor történt Vaján, nem tudjuk, egy 1609. június 3-án kelt okirat azonban erre vonatkozó utalásokat tartalmaz. Vajai Ferenc a leleszi (premontrei) konvent előtt mint hiteles helyen megjelenve ekkor zálogba adta két pusztát telkét Vajai Mihálynak, arra való hivatkozással, hogy „a Vaján lévő, a maga és osztályos testvérei tulajdonát képező templomot, amely nemzetségének temetkezési helye, miután sok évvel ezelőtt elpusztult, és csaknem teljesen romokban hever, az eldök sírja iránti kegyeletből újból felépítette és helyreállította, és ezen munkálatok folytatásához még további pénzre volna szüksége”. A régi templom tehát a XVII. század elején már nem a katolikus egyházé volt.

A protestáns vajaiak már 1715-ben b?víteni akarták egyházukat, torony építését is tervezték, ám ezt a kiszállt építési bizottság nem támogatta. 1775-ben újra kérvényezték a császári helytartótanácsnál a templom megnagyobbítását, a költségeket ekkor a település földesura, Vay László ezredes vállalta magára. Egy évvel kés?bb az engedély birtokában Kriechbaum Ignác Szabolcs megyei mérnök elkészítette az épület ács- és k?m?vesmunkáinak költségvetését, az összeg 2142 forint huszonkét és fél krajcárt tett ki. A donátor váratlan halála miatt csak kés?bb, 1792-ben fejez?dött be az építkezés, ekkorra készült el a huszonnyolc méter magas harangtorony, a hét méter széles, huszonegy méter hosszú gyülekezeti terem festett deszkamennyezete és a két oldalán lév? ácsolt fakarzat.

Amikor megújításának vége felé járva már a templom ünnepélyes átvételére készültek a hívek, 1791. július 26-án ezt üzentte Vay László vajai udvarbírájának: „Írtam volt Hodászról a vajai Ref. Esperesnek, hogy a Templomjok felszentelése napja Szent István napján tartódnék...” A mecénás óbester azonban hirtelen meghalt, az új egyház birtokbavétele is csak kés?bb történhetett meg.

mno.hu - Ludwig Emil

Ajánló